

Lokalne prehranske verige in male kmetije



DR. ANDREJA BOREC
UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA KMETIJSTVO IN BIOSISTEMSKE VEDE

Uvod – vsebina prispevka



- Pomen malih kmetij v luči mednarodnega leta družinskih kmetij v 2014
- Lokalne prehranske verige kot kakovostne verige z dodano vrednostjo
- Male kmetije in kakovostne prehranske verige kot pomemben dejavnik razvoja podeželskih območij in uravnoveženega teritorialnega razvoja

Male kmetije – definicije in opredelitev



- univerzalna opredelitev/definicija ni sprejeta, obstaja pa veliko poskusov bolj ali manj ustrezne opredelitve male kmetije.
- delno samooskrbna kmetija (semi-subsistence farm/SSF) je kmetija, ki na trg daje manj kot 50 % svoje proizvodnje, preostanek pa je namenjen notranji porabi. Domneva se, da ima 5,8 milijonov kmetij v EU, torej skoraj polovica vseh kmetij, značaj delno samooskrbne kmetije.

Male kmetije –opredelitev in delež



Država članica	% SSF v skupnem številu kmetij v dani državi članici	% SSF v skupnem številu kmetij, katerih površina je manjša od 2 ha, v dani državi članici	% SSF v skupnem številu kmetij, katerih površina je manjša od 5 ha, v dani državi članici	% SSF v skupnem številu kmetij, katerih SO je manjši od 2000 EUR, v dani državi članici	% SSF v skupnem številu kmetij, katerih SO je manjši od 8000 EUR, v dani državi članici
EU-27	49	72	64	76	64
EU-15	16	38	29	43	28
Bolgarija	48	55	53	60	52
Ciper	51	66	59	73	63
Češka republika	9	0	33	0	25
Francija	4	15	13	17	14
Grčija	16	32	21	48	23
Madžarska	79	89	86	90	85
Italija	40	59	50	69	57
Poljska	34	48	45	44	44
Portugalska	19	29	24	31	23
Romunija	93	95	95	95	95
Slovaška	54	78	73	75	72
Slovenija	59	85	82	94	82

Male kmetije – značilnosti



- male kmetije v okviru skupne kmetijske politike niso obravnavane enakopravno,
- male kmetije ne zagotavljajo zgolj proizvodne funkcije, temveč tudi bistvene funkcije v povezavi z zagotavljanjem javnih dobrin: na področju narave in krajine in kulture (ohranjajo tradicijo, ljudske običaje in druge nematerialne zgodovinske dobrine ter izdelujejo lokalne in tradicionalne proizvode). Posebno vlogo imajo predvsem pri ohranjanju razvoja gorskih in hribovskih območij,
- velika večina malih kmetij le majhen del svojih proizvodov proda na trgu oziroma jih proizvaja predvsem za svoje lastne potrebe – veliko število samooskrbnih kmetij ne zagotavlja visoko samooskrbo!


Male kmetije - značilnosti



- male kmetije imajo težave pri pridobivanju finančne pomoči (nimajo lastnega kapitala, niso kreditno sposobne),
- nimajo na voljo zadostne upravne podpore in kakovostnega svetovanja (birokratske ovire, brez zadostnega znanja in izkušenj),
- zaradi svoje razpršenosti imajo dosti slabši pogajalski položaj v prehrambni verigi,
- družine, ki se preživljajo z delom na malih kmetijah imajo nižji prihodek in življenjski standard,
- **trenutno še ni na voljo dovolj verodostojnih podatkov o položaju malih kmetij in učinkih instrumentov SKP na ta sektor.**

Lokalne prehranske verige – definicija I

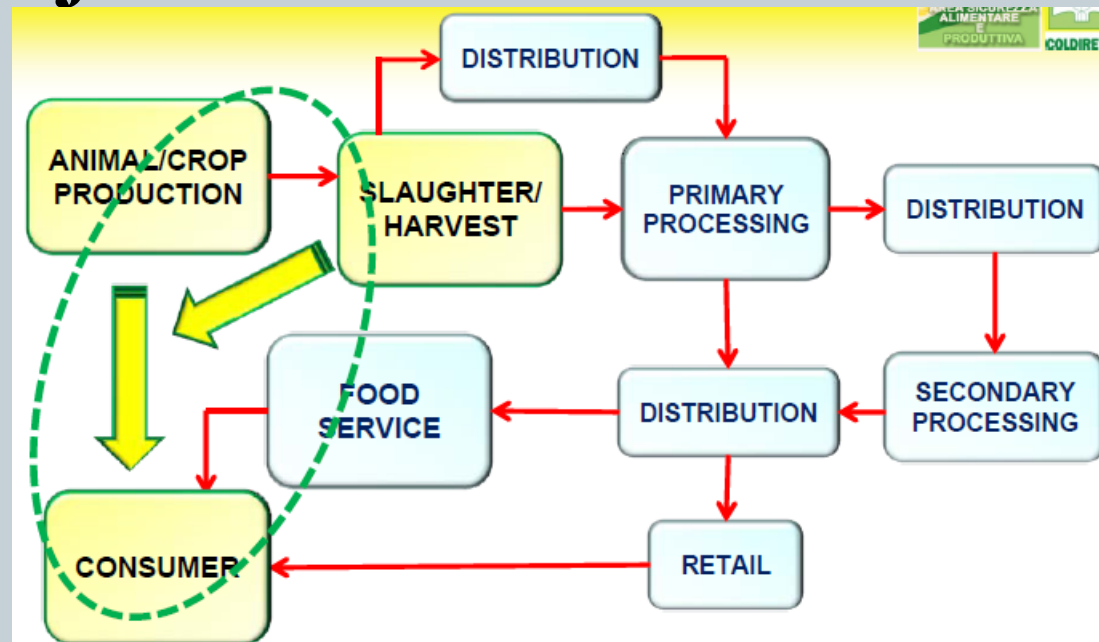


- Lokalna hrana je sveže pridelana hrana v lokalnem okolju, ki od njive do krožnika potuje najkrajši čas. Kot lokalno prehransko verigo štejemo trg, ki je od lokalnega okolja oddaljen približno do 60 km , čeprav je v *Zakonu o kmetijstvu* (*Uradni list RS*, št. [45/2008](#)) kot lokalni trg opredeljeno celotno območje Republike Slovenije - **geografski vidik definicije**
- Prehranska in kmetijska politika zasledujeta isti strateški cilj, t.j. zagotavljanje prehranske varnosti in povečanje samooskrbe  pospešiti ponudbo in povpraševanje po kakovostni hrani, pridelani lokalno in na trajnostni način.

Lokalne prehranske verige – definicija II



- Lokalne verige kot neposredno ali skoraj neposredno sodelovanje med akterji (predvsem proizvajalcem in potrošnikom)– **poudarjen vidik sodelovanja v definiciji**




Lokalne/kratke prehranske verige – značilnosti I



- Raziskave potrošnikov razkrivajo, da ti raje kupujejo lokalne proizvode neposredno, ker jim pripisujejo boljšo kvaliteto, nezanemarljiv je tudi pomen, ki ga vidijo pri manjšem vplivu na okolje (EU).
- Nekaj več kot polovica anketiranih v trgovskih centrih in tržnicah se odloča za nakup zelenjave na podlagi cene. Takoj zatem sledijo okus, videz in kakovostni razred. Šele na zadnjem mestu je poreklo (SLO).
- Tipologija kratkih verig

Lokalne/kratke prehranske verige – značilnosti II



- Prispevajo k raznolikosti prihodkov na kmetiji in povečujejo njihov skupni prihodek, prispevajo k pristnejšemu odnosu med pridelovalcem in potrošnikom – **socioekonomski vidik**,
- Krajša pot do potrošnika – **okoljski vidik**,
- Ohranjajo kvaliteto in večjo hranilno vrednost proizvodov, ohranjajo tradicijo receptov, predelave,.. – **prehranski in kulturni vidik**,
- Prispevajo k razvoju podeželskih območij – **razvojni vidik**
- Kratke verige  **kakovostne verige z dodano vrednostjo** (značilne, pristnejše oblike sodelovanja med akterji, raznolikost organizacijskih oblik, značilne tržne poti, zagotovljena je komunikacija med pridelovalci, predelovalci in potrošnikom – komunikacija kvalitete proizvoda).

Skupne prednosti malih kmetij in kratkih verig



Male kmetije so najpomembnejši promotor kratkih lokalnih verig, kratke verige pa so hkrati priložnost za male kmetije

- večji delež od končne cene proizvoda (ublaži vpliv krize);
- dodana vrednost proizvodom. Male kmetije ne morejo ustvariti zadovoljivega dohodka, če se ne osredotočijo na proizvodna področja, z veliko dodano vrednostjo;
- spodbujanje podjetnosti;
- večja možnost zaposljivosti v predelavi, trgovini in turizmu (ustvarjanje nekmetijskih delovnih mest na podeželskih območjih je ključnega pomena za prihodnost malih kmetij);
- skupaj omogočajo razvoj podeželja.

Potrebni robni pogoji ali kako premagati ovire I



- razvoj **infrastrukture** za neposredno prodajo, vključno z lokalnimi in mestnimi trgi, s čimer bo potrošnikom omogočen dostop do cenovno ugodnih, svežih in kakovostnih kmetijskih proizvodov;
- vključiti tudi druga področja politike - **kohezijsko politiko**, da bi prispevali k izboljšanju tehnične infrastrukture in dostopa do javnih storitev na podeželskih območjih;
- za **financiranje socialnih dejavnosti**, ki se nanašajo na socialno vključenost, izobraževanje, usposabljanje in prenos znanja je treba vključiti tudi Evropski socialni sklad;
- **systema nadzora** se ne sme okrepiti;
- uvedba ustreznih **finančnih instrumentov**, na primer v obliki mikrokreditov, posojil z ugodnimi obrestnimi merami, plačil prvih obrokov ali jamstev za posojila;
- v ta proces podpore je treba vključiti **javne institucije** na regionalni in lokalni ravni in okrepiti njihovo vlogo pri takšnih projektih;

Potrebni robni pogoji ali kako premagati ovire II



- **poenostavitev postopkov;**
- vzpostavitev **informacijskih tehnologij** na podeželju;
- **razširjanje dobre prakse** na področju kratkih prehrambnih verig;
- **združevanje** malih kmetij v organizacije, skupine proizvajalcev ali zadruga;
- sprejeti **skupne programe trženja;**
- **spodbujati** vključevanje razvojnih organizacij v projekte, spodbujati partnerstva.

Premostitev ovir – vidik svetovanja



- **Tehnična pomoč** pri izvedbi ukrepov (tudi pri vlaganju prošenj za podpore)
 1. Profesionalno upravljanje kratkih lokalnih verig je za učinkovitost njihovih potencialov ključnega pomena,
 2. Sposobnost sodelovanja različnih in številnih akterjev v kratkih verigah je pomemben dejavnik uspešnosti.
- Zaradi novih izzivov so potrebne nove kompetence (improvizacije in spontano učenje ne jamčita uspeha) - povečan pomen **izobraževanja** za male kmetije
- **Ciljno svetovanje** za male kmetije



HVALA ZA POZORNOST

